

Samenlevingsvorm van de moeder bij geboorte van het kind

Mila van Huis en Suzanne Loozen

Tegenwoordig worden ruim vier op de tien kinderen buiten het huwelijk geboren. Van de eerstgeborenen wordt zelfs iets meer dan de helft buiten het huwelijk geboren. In veel gevallen betreft het geboorten bij samenwonende paren. Dit is echter niet op te maken uit de huidige CBS-cijfers naar burgerlijke staat van de moeder. In dit artikel wordt een nieuwe indeling naar samenlevingsvorm van de moeder beschreven, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen moeders die gehuwd samenwonen, niet-gehuwd samenwonen en zonder partner wonen ten tijde van de geboorte van hun kind.

1. Inleiding

Enkele decennia geleden werden kinderen vrijwel uitsluitend binnen het huwelijk geboren. Van kinderen krijgen en ongehuwd blijven was nagenoeg geen sprake. Vanaf de jaren tachtig werden steeds meer kinderen buiten het huwelijk geboren. Momenteel worden ruim vier op de tien kinderen geboren uit een moeder die niet gehuwd is. Van alle eerstgeborenen heeft zelfs iets meer dan de helft een niet-gehuwde moeder (grafiek 1). Tot begin jaren tachtig betrof het nog vaak jonge, alleenstaande vrouwen die ongewenst zwanger werden. Tegenwoordig komen niet-echtelijke kinderen juist veelal ter wereld als kind van niet-gehuwd samenwonenden die er bewust voor kiezen om als ongehuwden een gezin te stichten (Van der Meulen en De Graaf, 2006). In veel gevallen wonen de ouders van de pasgeborene wel samen, maar zijn ze niet getrouwd. Nu er steeds meer kinderen binnen een samenwoonrelatie worden geboren waarbij de ouders niet-gehuwd zijn, voldoet het onderscheid tussen gehuwde en niet-gehuwde moeders

niet meer. Relevanter is het onderscheid naar moeders met en zonder partner ten tijde van de geboorte van hun kind. Helaas wordt in de huidige geboortecijfers alleen onderscheid naar gehuwde en niet-gehuwde moeders gemaakt. In dit artikel wordt daarom een nieuwe indeling van samenlevingsvorm van de moeder gepresenteerd, waarbij ook moeders zonder partner worden onderscheiden.

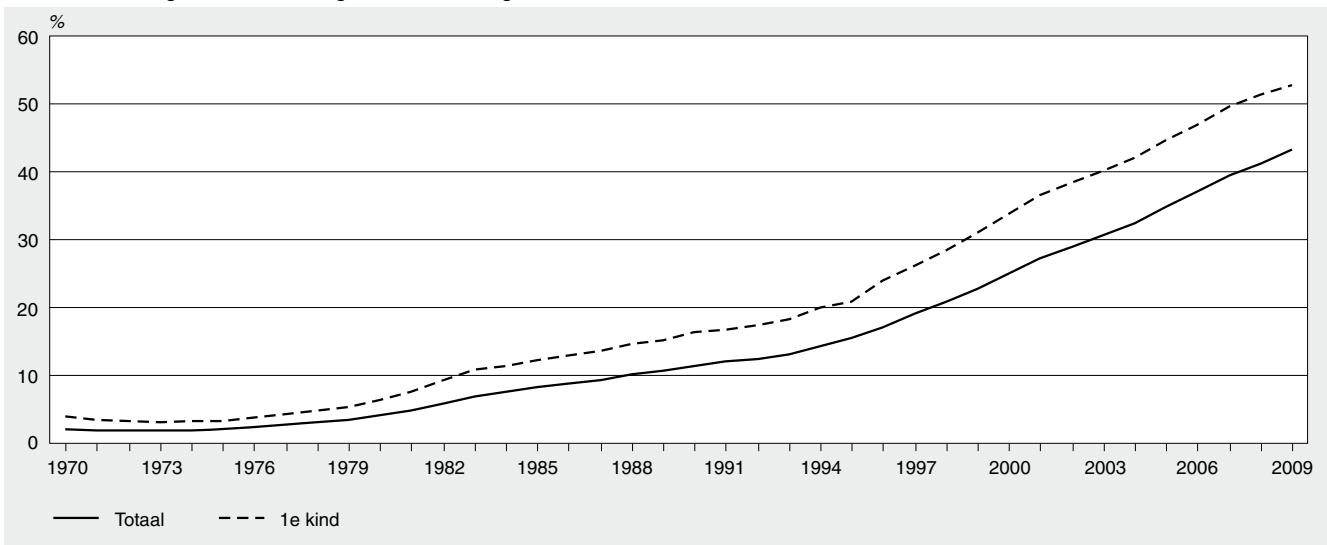
Nieuwe variabele

Op basis van de variabelen huishoudenspositie van de moeder op 1-1-2009 en 1-1-2010, burgerlijke staat van de moeder en het adres van de ouders is een nieuwe variabele over de samenlevingsvorm van de moeder ten tijde van de geboorte van het kind ontwikkeld. De nieuwe variabele, genaamd samenlevingsvorm van de moeder, kent de volgende indeling:

1. gehuwd samenwonend met partner (inclusief geregistreerd partnerschap);
2. niet-gehuwd samenwonend met partner;
3. zonder partner;
4. overig.

Een vrouw die ten tijde van de geboorte van haar kind de samenlevingsvorm 'zonder partner' heeft, kan al andere kinderen hebben. Na geboorte van haar kind vormt ze eventueel samen met andere kinderen een eenouderhuishouden. Verder behoren tot de categorie 'overig' voor het merendeel vrouwen zonder partner die ten tijde van de geboorte bij hun ouders wonen. Ook moeders waarvan de huishoudenspositie op 1-1-2009 en op 1-1-2010 onbekend is, behoren tot de categorie 'overig'.

1. Aandeel levendgeborenen en eerstgeborenen uit niet-gehuwde¹⁾ moeders

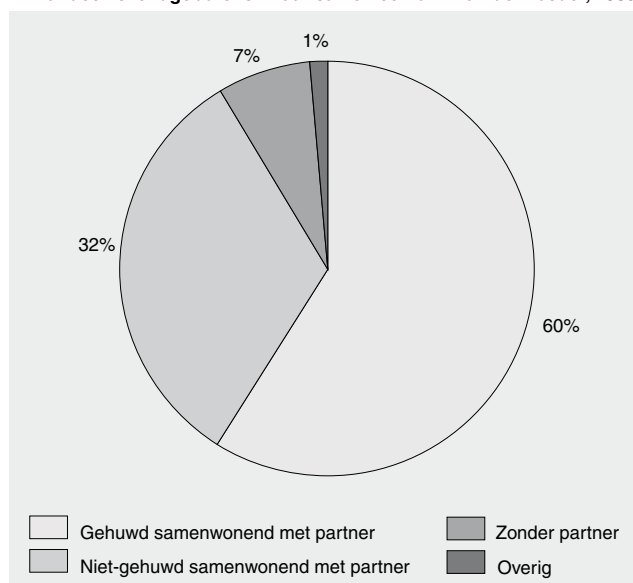
¹⁾ Exclusief geregistreerd partnerschap.

2. Uitkomsten

De nieuwe variabele 'samenlevingsvorm van de moeder ten tijde van de geboorte van het kind' maakt onderscheid tussen moeders die gehuwd samenwonen (inclusief geregistreerde partnerschappen), moeders die niet-gehuwd samenwonen en moeders zonder partner (zie kader *Nieuwe variabele*). In de *staat* worden de indeling naar burgerlijke staat van de moeder (wel/niet gehuwd) en de nieuwe indeling naar samenlevingsvorm van de moeder met elkaar vergeleken. Het belangrijkste verschil is dat een deel van de moeders die volgens de indeling naar burgerlijke staat niet-gehuwd waren, nu als samenlevingsvorm 'zonder partner' zijn geclassificeerd. Tevens valt op dat een (klein) deel van de alleenstaande moeders gehuwd is. Het gaat hierbij onder meer om gehuwde personen die zich nog in de echtscheidingsprocedure bevinden. Vaak wonen ze niet meer samen met hun ex-partner, maar zijn ze officieel wel nog gehuwd (De Graaf en Loozen, 2006).

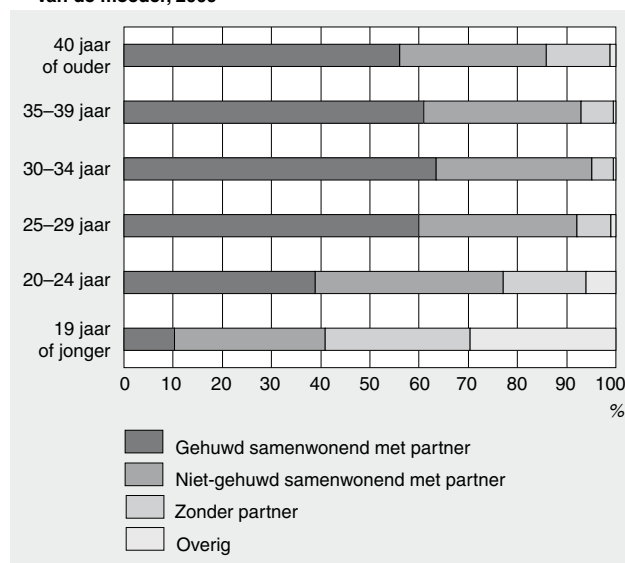
Bij indeling van de geboortecijfers naar samenlevingsvorm van de moeder blijkt dat zes op de tien moeders in 2009 bij de geboorte van hun kind gehuwd samenwoonden. Het aandeel ongehuwd samenwonende moeders bedroeg drie op de tien. Zeven procent van de moeders woonde niet samen met een partner.

2. Aandeel levendgeborenen naar samenlevingsvorm van de moeder, 2009

Door uitstel van het huwelijk wonen steeds meer vrouwen op jonge leeftijd alleen of ongehuwd samen. Bij tienermoeders gaat het veelal om alleenstaande en ongehuwd samenwonende moeders of om moeders die nog bij hun ouders wonen (categorie 'overig'). Het aandeel moeders dat gehuwd samenwoont neemt toe met de leeftijd van de moeder bij geboorte van het kind (*grafiek 3*). Deze ontwikkeling zet zich echter niet voort ná het 35e levensjaar. Vanaf die leeftijd neemt het percentage moeders zonder partner weer toe. Het gaat hierbij onder meer om moeders van allochtone herkomst die op latere leeftijd nog een kind krijgen. Eenoudergezinnen komen onder deze bevolkingsgroep vaker voor (Garssen en Harmsen, 2005).

3. Aandeel levendgeborenen naar samenlevingsvorm en leeftijd van de moeder, 2009

Veel vrouwen trouwen ná de geboorte van het eerste kind. Bij de geboorte van het eerste kind is het aandeel dat niet gehuwd is en met een partner samenwoont met vier op de tien het hoogst (*grafiek 4*). Dit aandeel neemt af bij de geboorte van elk volgende kind. Bij vier of meer kinderen is het aandeel moeders dat ongehuwd samenwoont het laagst en het aandeel moeders dat gehuwd samenwoont het hoogst, samen met het aandeel alleenstaande moeders. Dit heeft waarschijnlijk als reden dat een hoog kindertal vaker voorkomt bij meer traditioneel ingestelde vrouwen (vaker gehuwd) en allochtone vrouwen (vaker alleenstaande ouder). In het laatste geval betreft

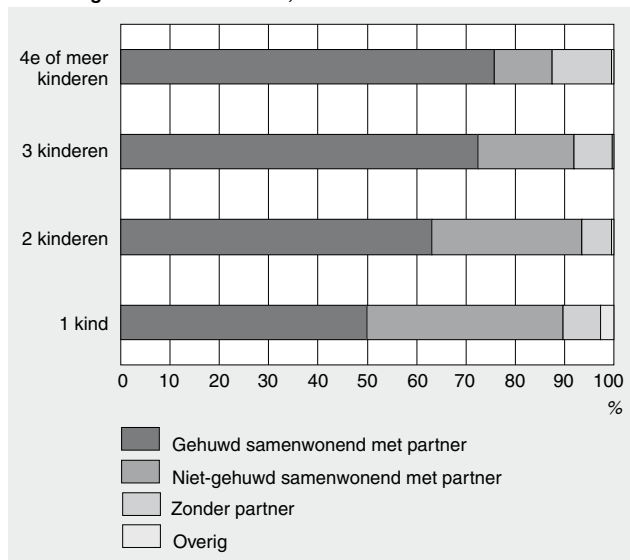
Staat Aantal levendgeborenen naar samenlevingsvorm en burgerlijke staat van de moeder, 2009

Samenlevingsvorm moeder	Burgerlijke staat moeder		Totaal
	gehuwd ¹⁾	niet-gehuwd	
	x 1 000		
Niet-gehuwd samenwonend met partner		60	60
Gehuwd samenwonend met partner	109		109
Zonder partner	1	12	13
Overig		3	3
Totaal	110	75	185

¹⁾ Inclusief geregistreerd partnerschap.

het relatief vaak Surinaamse en Antilliaanse/Arubaanse vrouwen. Marokkaanse en overig niet-westerse vrouwen zijn hier eveneens sterk vertegenwoordigd. Tezamen vormen zij ruim de helft van de alleenstaande moeders met minstens vier kinderen. In absolute zin vormen moeders met één kind het vaakst een eenoudergezin.

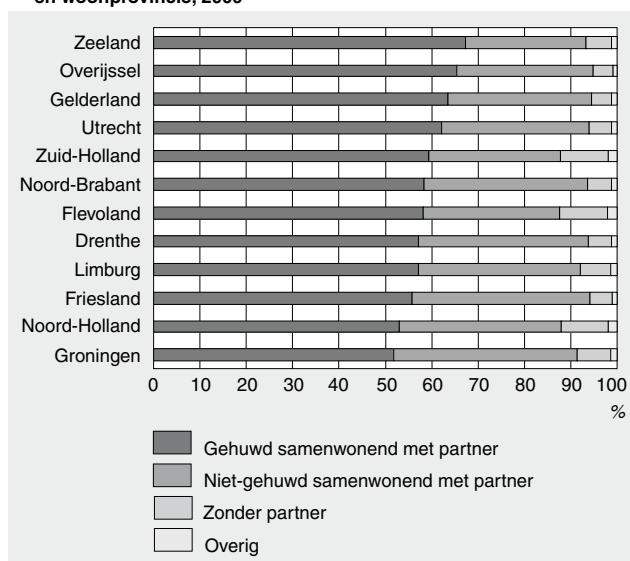
4. Aandeel levendgeborenen naar samenlevingsvorm van de moeder en rangnummer van het kind, 2009

Er zijn ook regionale verschillen in de samenlevingsvorm van de moeder bij geboorte van het kind. In Groningen, Friesland en Drenthe is het aandeel moeders dat ongehuwd samenwoont het hoogst, met (bijna) vier op de tien. In de stad Groningen woont 44 procent van de vrouwen die in 2009 een kind kregen ongehuwd samen, tegen landelijk 32 procent. In Sneek en Harlingen is het aandeel ongehuwde vrouwen dat in 2009 een kind kreeg met ongeveer 45 procent eveneens bovengemiddeld hoog.

Alleenstaande moeders die in 2009 een kind kregen zijn het vaakst te vinden in Noord-Holland, Zuid-Holland en Flevoland.

5. Aandeel levendgeborenen naar samenlevingsvorm van de moeder en woonprovincie, 2009

land, met bijna één op de tien. In Rotterdam bedraagt dit aandeel 21 procent. Dat is drie keer zo hoog als het landelijk gemiddelde van 7 procent. Ook in Amsterdam, Almere en Den Haag is dit aandeel hoog. In deze steden wonen relatief veel Antillianen/Arubanen en/of Surinamers. Van oudsher is onder Surinaamse en Antilliaanse gezinnen het aandeel eenoudergezinnen hoog.

In Zeeland, Overijssel en Gelderland is het aandeel gehuwd samenwonende moeders met ongeveer tweederde het hoogst (grafiek 5). Aan de top van de lijst met gemeenten naar aandeel gehuwd samenwonende moeders bij geboorte van het kind staan veel gemeenten die tot de zogenaamde bijbelgordel behoren, zoals Urk, Staphorst, Zwartewaterland, Barneveld en Rijssen-Holten. In al deze gemeenten bedraagt het aandeel gehuwde moeders meer dan 85 procent. In Urk ligt dit percentage zelfs op 97. Het landelijk gemiddelde is met ongeveer 60 procent fors lager.

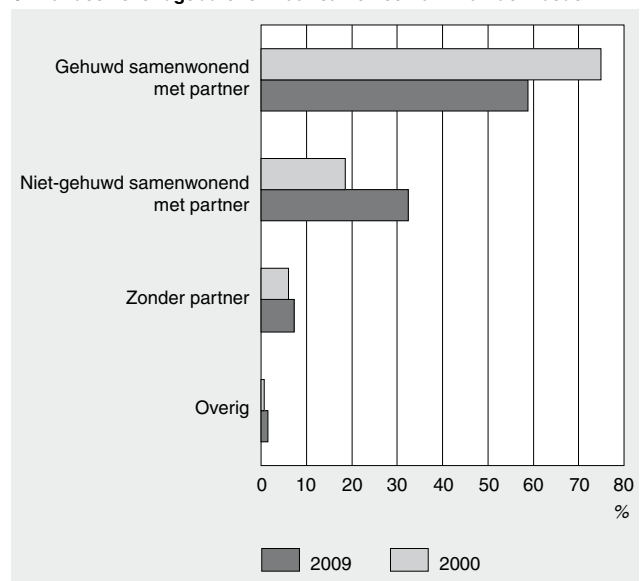
3. Vergelijking in de tijd

Om een beeld te krijgen van de ontwikkelingen die het afgelopen decennium hebben plaatsgevonden, zijn de geboortecijfers naar samenlevingsvorm van de moeder van 2009 vergeleken met die van 2000.

Tussen 2000 en 2009 heeft een verschuiving plaatsgevonden van gehuwd samenwonende moeders die in het betreffende jaar een kind hebben gekregen naar ongehuwd samenwonende moeders (grafiek 6). Gehuwde moeders behoorden echter ook in 2009 nog steeds tot de meerderheid. Overigens is het verschil tussen het aandeel gehuwde en het aandeel ongehuwde moeders tussen 2000 en 2009 kleiner geworden. In 2000 was namelijk een op de vijf samenwonende moeders ongehuwd. In 2009 was dat gestegen naar een op de drie. In diezelfde periode is het aandeel alleenstaande moeders toegenomen.

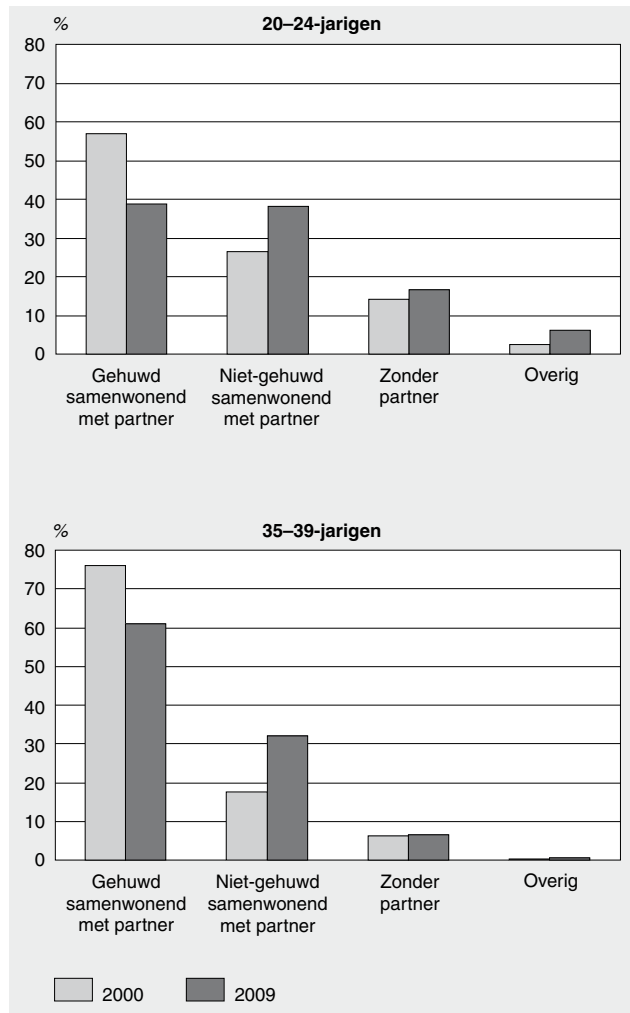
Per leeftijdscategorie zijn dezelfde ontwikkelingen zichtbaar als voor de totale groep: het aandeel gehuwd samen-

6. Aandeel levendgeborenen naar samenlevingsvorm van de moeder

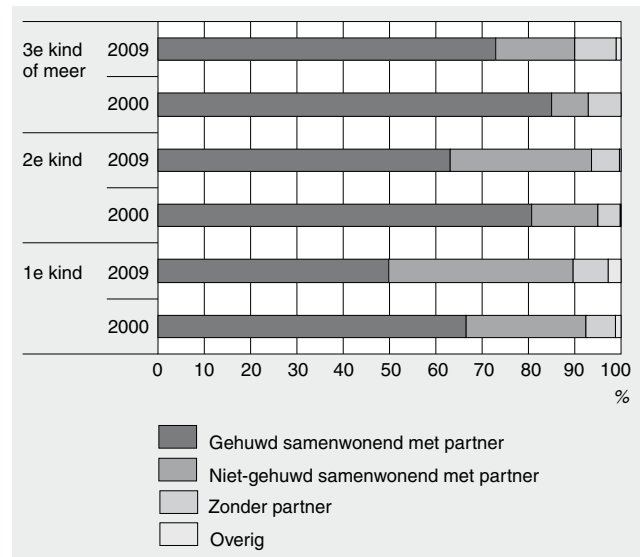
wonende moeders is gedaald en het aandeel ongehuwd samenwonende moeders gestegen. Zo was onder 35–39-jarigen driekwart van degenen die in 2000 moeder werden gehuwd, tegen 60 procent van degenen die in 2009 moeder werden (*grafiek 7*). Het aandeel alleenstaande moeders is evenals het aandeel moeders in de categorie ‘overig’ toegenomen onder 20–24-jarigen en stabiel gebleven onder 35–39-jarigen.

7. Aandeel levendgeborenen naar samenlevingsvorm en leeftijd van de moeder

Het aandeel ongehuwd samenwonende moeders neemt voor alle rangnummers toe. Voor kinderen die als tweede of volgende kind uit de moeder zijn geboren was dit aandeel in 2009 zelfs verdubbeld sinds 2000 (*grafiek 8*). Voor beide jaren geldt dat het aandeel gehuwde moeders dat in het

8. Aandeel levendgeborenen naar samenlevingsvorm en rangnummer van het kind

betreffende jaar een kind kreeg hoger is naarmate het een tweede of volgende kind betreft.

4. Conclusie

De nieuwe variabele ‘samenlevingsvorm van de moeder bij geboorte van het kind’ houdt niet alleen rekening met gehuwden, maar laat ook zien wie er ongehuwd samenwonen en wie alleenstaan wanneer er een kind wordt geboren. In het afgelopen decennium is het aantal ongehuwd samenwonende moeders niet alleen bij de geboorte van het eerste kind fors toegenomen, maar ook bij de geboorte van daaropvolgende kinderen. Nog steeds wordt de meerderheid van de kinderen geboren bij een samenwonend paar. Het aandeel alleenstaande moeders is in diezelfde periode licht gestegen, van 6 naar 7 procent.

Literatuur

- Garssen, J. en C. Harmsen, 2005, Forse groei aantal eenoudergezinnen. CBS-Webmagazine, 26 september 2005.
- Graaf, A. de, en S. Loozen, 2006, Wonen zonder partner. Bevolkingstrends 54(2), blz. 28–32.
- Meulen, A. van der, en A. de Graaf, 2006, Samenleven en kinderen. Bevolkingstrends 54(2), blz. 24–27.